

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

ALAPITOTTA: JÓZAN MIKLÓS

I M A*

Gondviselő Isten, mennyei jó Atyánk! Szined elé kíváncsoztunk, hogy hitünk szent biztatásával imádkozzunk. Ajkainkra vesszük szent nevedet az áhítatnak ebben a csöndes órájában s tele vagyunk készséggel, hogy vallást tegyünk Rólad. Valljuk és hisszük, hogy végtelen hatalmad által te teremtettél mindeneket: az eget és a földet, a csillagok ezreit s előttünk láthatatlan messzi világok minden kis részletét. Te kormányzod a nagy világ egészét s egy mozzanat sem történhetik a te tudtod és akaratom nélkül. Te viselsz gondot minden teremtményre s tőled száll alá minden jó és tökéletes ajándék. Te adtál az embernek öntudatot, gondolkodó értelmet, hogy felismerhesse hivatását s a tökéletességnek végtelen hosszú útján évszázadok nehéz küzdelmeivel előbbre juthasson.

Hisszük, hogy a szeretetet nem oltottad hiába az emberi szívekbe s ha sokszor golgotás úton járva szenvednie kell is, nyomában áldás és boldogulás fakad. Hisszük, hogy előtted nem lehet elrejtve semmi s a hűséges, odaadó munkát Te jutalmazod a leggazdagabban a lelkiismeret tisztaságában és nyugalomban. E hitünkből fakad gyermeki hálánk, amelyet alázattal hozunk elődbe. Fogadd kedvesen, hisz egyebet sem adhatunk Neked, mint gyermeki szívünknek tiszta érzéseit és őszinte hálaadását. Minden Tőled jön. Minden általad lesz áldássá mirajtunk. Hatalmadhoz nem mi adjuk az erőt, a bölcseséget, áldó és megbocsátó jóságodhoz a szeretetet, örökkévalóságodhoz a végtelen időt, szabad cselekvésedhez az elhátározást. Mi csak szívünket adhatjuk Neked hálaérzetével, a lelkünket alázatos hitével, az életünket jó cselekedeteivel. Ezt a Hozzád vágyó, Benned bizó, érző szívünket tárjuk ki Előtted, hogy mélységes hálaérzettel eltelve mondjunk köszönetet meg-megújuló áldásaidért.

Mily sok is a Te áldásod mirajtunk! Minden nap, amelyre felébredünk, minden erő, amellyel munkáinkba állunk, minden re-

Ezt az imát és az utána következő egyházi beszédet a Duna-Tiszamenti egyházkör október 18-án tartott közgyűlésén mondták el. A kör elnökségének felhívására közöljük.

ménység, amellyel lelki csüggedésünk éjszakáját átvilágítod, a hit, amellyel táplálsz, a szeretet, amellyel magadhoz ölesz, a mindennapi kenyér, amelyet asztalunkra helyezel, a mindennapi egészség, amelyben megtartasz, a mindennapi álm, amellyel megpihentetsz s még a szenvedés is, amellyel időnkint próbára téssz, mind, mind a Te áldásod mirajtunk és a Te jóságod irántunk.

Imádkozunk Hozzád, hisz oly sok minden készlet leborulásra ezen a napon. Egy esztendő végzett munkáival mögöttünk, számadásra gyűltünk össze. Mit és hogyan végeztünk? Te tudod Istenünk, jó Atyánk. Mi csak azt tudjuk, hogy ami jót tehattunk, a Te segedelmed folytán tehattuk. Mienk volt a munka, Tiéd az áldás, mienk volt az imádság, tiéd a meghallgatás.

Sok volt az imádságunk, mert nagy volt a szenvedésünk. Sok és nehéz volt a munkánk, de édes a reménységünk, hogy áldásod nem fog elmaradni. Hitünkben nem csalódtunk. Szenvedő százezreket vezéreltél vissza az édes haza keblére. Engedted, hogy örömkönnyeink beszéljenek arról, mit szavakkal elmondani amúgy sem tudnánk. Oh, de megbünhödtük huszonkét keserves esztendő alatt sok-sok hibánkat, mulasztásunkat! Izzó vassal égette a mostoha sors a szívünk elevenjét, szétdarabolt testünk megmaradt és levágott részeit egyaránt. Bánatkönny csillogott a búzaszemeken is s puha párnán sem jött óh, de hányszor édes álm fáradt szemekre!

Voltunk halálraítelt kevesek széttépett testtel s babiloni sötét vizeknek partján fűzfákra akasztott hárfáin nem pendült a húr vidám dalokra. Csalóka játékot űzött lelkünkkel sok-sok ideig még a reménység tündére is s mi mégis biztunk benne, követtük, mint egy álmképet: ha nem ma, holnap majd célhoz érkezünk. És adtál a reménykedésre beteljesedést, sok fogolynak szabadulást, hosszú, sötét éjszakára hajnali fényt, reggeli világosságot. E napsugár fényében sütkérezünk és ölelkezünk. Megszorítjuk egymás kezét nagy szeretéssel és megbecsüléssel, hogy szétválasztható többé ne legyen, hogy ez ölelkezésből és megbecsülésből új erő származzék s ebből merítsenek újabb reménységet azok is, akik ma még csak sírni tudnak vad indulatok által nehezzé lett sorsuk napjain és éjszakáin. Áldd meg Istenünk ezt az ölelkezést, hogy itt is származzék belőle még nagyobb megértés, munkakedv és szeretet. Hallattasd mivelünk az apostoli intést: „Egymás terhét hordozzátok és úgy töltsétek be a Krisztus evangéliumát“ s el ne feledkezzék egy is közülünk Urunk Jézus szavairól: „Arról ismernek meg, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek“.

Számadó lélekkel gyűltünk össze. Számadásunkat elvégezzük és összegezzük az eredményt: a jól végzett munka önmagában jutalmaz. Amikor egyházkörünk a nagy egyedülvalóság árvasága után bekapcsolódik a visszatért többi körök nagyobb folyamába, ezzel az érzéssel köszöntjük és fogadjuk testvéreinket, édes atyánkfiait.

Ebben az érzésben kérünk Téged: add reánk

áldásodat. Munkásaidnak, akik odaadással végezték kötelességeiket, add meg a lelkiismeret megnyugtató szavában és békéjében mennyei jutalmadat. Áldd meg anyaszentegyházunkat, mely oly sok megpróbáltatást állott ki évszázadokon keresztül dicsőségesen. Híveinek adj békességet határokon innen és határokon túl.

Áldd meg hazánkat s ragyogó napját emeld mind fönnebb és fönnebb, míg sugaraival el nem ér, magához nem ölel minden magyart, minden testvérszívet.

Áldd meg kormányzónkat az országvezetés és építés bölcseségével. Áld meg a vezetőket és vezetteket a Te bölcseséged szerint.

Áldd meg a földet, amelyen születtünk, amelyen élünk és amelyen meghalunk kell. Adj vigasztalást minden szenvedőnek és gyógyulást a testi és lelki betegek számára. Sarjadjon hűség a szívek mélységében Jézus követésére s az ő evangéliuma szerint találjuk meg az utat, mely Hozzád vezet. Amen.

Nagy Sándor
kocsordi lelkész.

Hazatérés.

I. Jn. III. 14.

Maga az a tény, hogy a Duna—Tisza-menti egyházkör ma itt közgyűlést tart, drága bizonyág a nagy magyar beteljesülés mellett. Amiért annyit fohászoktunk, vágyakoztunk és remegtünk, amit a legreménytelenebb pillanatokban is minden józan és külső akadály ellenére remélni soha meg nem szüntünk: Erdély százszor szent földjének felszabadulását jelenti ez a mi mai közgyűlésünk. Hiszen e felszabadulás nélkül a mi egyházkörünk a tervezett új alkotmány értelmében nem tartott volna többé gyűlést.

Hetek óta ünnepel az egész ország, hetek óta olvassuk, halljuk, tárgyaljuk és részletezzük ennek az áldott felszabadulásnak a jelentőségét. Azt lehetne hinni, már mindent elmondottak, megírtak és kirészleteztek, amit vele kapcsolatban kigondolni lehet. Nekünk unitáriusoknak, azonban még mindig van megbeszélni, elmondani, meghatódni és elhálálkodni valónk. Valami, amit — bármennyire egyek legyünk is egyébként fajtestvéreinkkel — nekünk kell külön hozzáadnunk ehhez a boldog eseményhez.

Észak-Erdély és a Partium hazatért. A mi számkra, unitáriusok számára azonban ez a hazatérés fordított arányban követekezett be. *Nem Kolozsvár tért haza hozzánk, mi tértünk haza Kolozsvárhoz!*

Vannak helyek, ahol gyökeret vert egy eszme s amelynek így nyert súlyát, fontosságát és vonzó erejét a folyton változó világ sem tudja megváltoztatni azután. Betlehem, például, elveszíthette vezető helyét, kerülhetett pogányok hatalma alá, akarhatták a maguk képére formálni: Babylon, Róma, az arabok és modera zsidók sorra, azért mégis minden kultúrember előtt ez a hely ma is

ama Isten-küldötte Kisdedé, akit hiába üldöz a váltakozó hatalom, kiüldözni onnan nem tud soha.

Ilyen Bethlehem a mi számunkra Kolozsvár. S lehet politikai, kereskedelmi, sőt kulturális szempontból is fontosabb város ebben a hazában elég, mi unitáriusok büszkén és boldogan hirdetjük: nem Kolozsvár tért vissza hozzánk, mi tértünk hozzá haza.

Ennek a hazatérésnek a szervezeti részével foglalkozik majd a mai közgyűlés és utána az illetékes fórumok, — lelki oldalával azonban innen a szószékről kell foglalkoznunk, hiszen azért van istentisztelet minden körülményben, hogy a lelki dolgok se maradjanak figyelmen kívül.

„Mi tudjuk, hogy általmentünk a halálból az életbe, mert Isten szeretjük a mi atyánkfiait.“

Egyszer már beszéltem erről az alapigéről, jó néhány évvel ezelőtt, a kolozsvári szószékből, az első nemzetközi unitárius vasárnapon. Annak a szorosabb együttműködésnek a dokumentálására és előmozdítására vezették volt be ezeket a nemzetközi unitárius vasárnapokat, mely 1934-ben megmozgatta és fellelkesítette az egész világ szabadelvű keresztényeit. Húsz millió unitárius a világ minden sarkában egy nap egymásról gondolkozott és egymásért imádkozott ezeken a vasárnapokon. Sokat jelentett akkor ez a mozgalom, hiszen szabadelvű vallásunknak mindig nagy hátránya volt a szervezetlenség, hogy egymásról keveset tudtunk s éppen ezért keveset is segítettünk egymáson. Ha azonban sokat jelentett ez a szorosabb együttműködés a világ unitáriusainak, legtöbbit mégis nekünk jelentett, megtiport, naponta megálázott, legelembibb jogainkból is kifosztott árva erdélyi unitáriusoknak. Hogy is választhattam volna hát más alapigét arra az első nemzetközi unitárius vasárnapra, mint ezt: „Mi tudjuk, hogy általmentünk a halálból az életbe, mert szeretjük a mi atyánkfiait!“

Azóta szertehullott a nemzetközi unitárius együttműködés, hiszen háború van kint a nagy világban, — de ha nem hullott volna szerte, akkor is százszorta többit jelent most nekünk, hogy Kolozsvárhoz hazatérhetünk. Hogyne használnám hát most is ezt az alapigét: „Mi tudjuk, hogy általmentünk a halálból az életbe“.

Az egyházi szónoklattan szabályai szerint alapigénknek azzal a részével kell foglalkoznom legelőször, amely benne leginkább ige, azaz a leg súlyosabb és legtöbbit mond nekünk. Pedig ez a rész az adott körülmények között látszólag kényelmetlen szempontokra utal. „Mi általmentünk a halálból az életbe“. Azt látszik jelenteni ez a pár szó, hogy ha vissza nem térhettünk volna, ha továbbra is magára marad a Csonka-Magyarországon élő unitáriusság, elveszett, megsemmisült volna. Ez a látszat azonban látszat csupán.

Gamáliel híres tanácsa jut eszembe, amit az ifjú kereszténység ellen fenekedő zsidóknak adott: „Hagyjatok békét nekik, mert ha emberektől való ez a dolog, semmivé lesz. Ha pedig Istentől való, ti fel nem bonthatjátok“. Nos hát a Csonka-Ma-

gyarországon élő unitáriusok elszakadását igazán nem emberek akarták, nem azok a magyar unitárius emberek, akik Trianon után és miatt Erdélytől eszakadtak. Nem volt az itt rekedt unitáriusok között egyetlen egy sem, aki naponta ne imádkozott, ne sóhajtozott, ne könnyezett volna Erdélyért és a vele való egyesülésért. S hogy mégis, húsz év eltelte után, lépések történtek a Csonka-Magyarországon maradt unitáriusság szorosabb megszervezésére, ezt nem az emberi visszavonás, nagyra-vágyás, vagy különködés okozta, hanem a szükség okozta kényszer, az életakarát, mely csonkán is arra tör, hogy teljesen éljen. Semmiféle szervezete a világnak nem élhet tartósan csonkán, félig és befejezetlenül, előbb-utóbb belehal csonkasága és féligsége hiányaiba. A fa, bármennyire fájjon is lemetszett ága, nedvet bocsát a sebre és beforrasztja azt, hogy fennakadás nélkül folyhasson a megmaradt részben az élet nedvkeringése.

Az sem valószínű, hogy a magára maradt és megszervezkedő csonka-magyar egyház belepusztult volna egyedülvalósága és kicsinysége hiányai-
ba. Ez a kis egyház Isten végzése folytán maradt egyedül, az Ő akaratából kezdett új életet, Ő védte bizonyára, hiszen megvédte mind a mai napig. Adott kitünő vezetőket, buzgó híveket, új templomokat, élő szervezeteket. A fa sebei hegedni kezdtek, hiszen virág is nyílt nem egy egyházunk élő fáján.

Ám nem is erről beszél tulajdonképpen alapigénk, nem külső, szervezeti kérdésekről. Alapigénk írója, János, arra utal, hogy az új keresztény meg ment át a halálból az életbe, mert új lelket kapott a szeretet lelkét. A pusztuló klasszikus világ egyénieskedő önzése, irigykedése, marakodása és bomlasztó meg-nem-értése helyett úrrá lett a keresztény lelkeken a szeretet, a szeretet, mely összeforrasztja, kibékíti s az együvé tartozás betonjába tapasztja az ezer felé bogárzó emberi homokszemeket.

Reánk való alkalmazásában is belső és szellemi értelme van ennek az igének. Extra Hungarion non est vita — mondották ősapáink — si est vita, non est ita! Igen, Magyarországon kívül nincs élet magyar ember számára, de ha van is, az nem olyan, nem teljes, nem tökéletes, nem Istennek tetsző s ezért nem természetes.

Hogy a legkézenfekvőbb példát vegyem: Csonka-Magyarország is megélt volna Erdély nélkül, hiszen élt és fejlődött az utolsó huszonkét év alatt is. De azért mindig lett volna ezeréves hazánk létében valami kiáltó hiányérzet, valami olthatatlan sóvárgás, valami a legboldogabb órákat is megzavaró, befelé hulló könnyesepp Erdély után. Mert a magyarság ugyan európaivá lett, barátokat szerzett, ezer szállal fűzte magához a nyugatot és magát ahhoz, de igazán együvé mégis csak saját fájával tartozik, saját önmagával. Erdély nélkül olyan Magyarország, — nem mint ikertestvér testvére nélkül, nem mint anya gyermeke nélkül, nem mint test kar és láb nélkül, hanem olyan, mint a szív vérkeringés, az agy gondolat nélkül, ha száz-

szor életben tartja is a modern tudomány, léte-zése céltalan és értéktelen, csak együtt és egymá-sért érdemes megmaradniok.

A mi viszonyunk Kolozsvárral még százszorta közvetlenebb. S aztán: nem Kolozsvár tér vissza, mi térünk haza Kolozsvárhoz. Mi is szerezhettünk barátokat, hittestvéreket itt és külföldön egyaránt, azért a magyar unitarizmus minden más unitárius életformához csak rokon, de Kolozsvárral egy család. Egy családdá tesz a négyszáz éves multból, a faji közös eredetből, az együtt viselt szenvedésekből és együtt vállalt célokból fakadó ama szent szeretet, melynek hiányában lehetünk üvegbúra alatt őrzött szív, de sehoiva sem lüktet el ütemünk, lehetünk az unitárius Olymposz légüres magasságában felszappanbuborékozó gondolat, de nem vagyunk élet. Ezért tudjuk mi most, hogy általmen-tünk a halálból az életbe, mert szeretjük a mi atyánkfiait.

Ennek megfelelően a mi mostani hazatérésünk Kolozsvárhoz nem olyan, mint Jákobé, ki Ézsau há-zatája felé bűnéből fakadt lelkiismeretfurdalással közeledik, nem olyan mint a tékozló fiúé, ki atyja küszöbét aggódó szívveréssel pillantja meg, s olyan sem, mint a Józsefé, ki színpadi jeleneteket készít elő, hogy testvéreivel a kimagyarázkodást lehető-vé tegye, hanem olyan, mint azé a férfiúvá érett gyermeké, akit az élet szakított volt el szülőházá-tól, de aki az első kínálkozó alkalmat megragadta, hogy viszontlássa régen látott anyját. S amikor végre találkoztak, nem volt szükség békítésre, nem volt szükség kimagyarázkodásra, csak csün-gött ajkán szótlanság, mint gyümölcs a fán.

Minket a szeretet visz Kolozsvárra s tudjuk, hogy ott szeretet fogad.

A hazatérőhöz azonban illik, hogy távolléte, ta-pasztalatai, szorgalmas munkálkodása és sikerei-nek emlékeként hozzon valamit. Valami értékes, jól kiválasztott, őt jellemző és az otthonlevőknek kedves ajándékot. Mit viszünk mi Kolozsvárra?

Mert, hogy vinnünk kell valamit, az kétségte-len. Ha nem a magunk, nem emberi gyarlóság hi-bájából szakadtunk el, hanem a megpróbáltatással nevelő Isten akaratából, akkor ennek a keserves huszonkét esztendei különválásnak bizonyára volt célja valami. Talán azt akarta Isten, hogy mint a szülőháztól elszakadt fiú, mi is férfivá érjünk, szerezzünk, gyarapodjunk: többek legyünk, mint elszakadásunk pillanatában. Jézus, ismert példaza-tában a hanyag és rest szolgát kivetik a külső sötétségbe, mert ura hazatérésekor ugyanannyit ad vissza a rábizottakból, mint amennyit kapott. Míg a rájukbízott talentumokat megsokszorozó szol-gákhoz így szól a gazda: „Jól vagyon, jó és hű szolgám, kevesen voltak hű, sokra bízlak ezután“.

Ha nem akarunk olyanok lenni, mint a külső sötétségre vetett gonosz és rest szolga, meg kell mutatnunk, mit műveltünk huszonkét év alatt a ránkbízott talentumokkal. Kétségtelen, hogy a ránkbízottakat gyarapítottuk, hogy van mit vin-nünk magunkkal Kolozsvárra ajándékkul.

Visszük magunkkal mindenekelőtt számban és lélekben meggyarapodott híveink seregét. Oh, hogy nem vihetjük mindazokat, akik 1918 óta híveink közé tartoztak. A mulandóság azonban örök tör-vény s ez alól senki sem kivétel, aki él. Kivételek azonban ők, akik meghaltak, mert olyan állapotba juttatta őket Isten, ahol már a halál többé nem vehet erőt rajtuk. Élnek ők Isten mennyei orszá-gában s élnek itt a földön is, soha meg-nem-feled-kező emlékezetünkben.

Meghalt testvéreink száma megritkította so-rainkat, de ma mégis többen vagyunk a volt Cson-ka Hazában, mint huszonkét évvel ezelőtt. Többen vagyunk számbelileg és többen vagyunk lelki ér-telemben is. Csonka-Magyarország unitáriusait huszonkét év alatt egyetlen vasárnap kihagyása nélkül erdélyi testvéreink szeretetében neveltük. Amit valamikor az unitárius mozgalom lekiésiny-lésének tartottunk volna, ma bátran és boldogan valljuk, hogy unitáriusnak lenni, magyar unitá-riusnak lenni egyet jelent ezzel: erdélyinek lenni. Közöttünk még az is, aki nem a földrajzi Erdély talaján született, erdélyinek tartja magát lélekben, a lelkiismereti szabadság és a vallásos türeimesség fiának és leányának vallja magát. Gyermekünk a vallásórakon nyert ismereteik alapján úgy gondol-nak erdélyi testvéreikre, mint az emberi tökéletes-ség legendás hőseire s ha kiejtjük előttük ezt a szót: Kolozsvár, úgy gyúl pírba az arcuk, mint mikor a katolikus Rómát és a mohamedán Mekát hallja emlegetni.

Visszük magunkkal emellett azokat a kereteket is, amelyekben híveink ilyen számra és ilyen lélek-re tettek szert. Viszünk néhány új egyházközséget, részben Erdélyből kiköltözött, részben azonban itt hozzánk tért hívek seregével. Viszünk néhány új templomot, melyeket szegénységünkben és kis szá-munk ellenére is felépítettünk s melyeknek közös vonása, hogy erdélyi, székely rajtuk — legalább is stílusban — minden. Ha a tájékoztatlan utazó vala-hol az Alföldön, vagy a Dunántúlon, Budapest kör-nyékén, vagy akár a város szívében is, hirtelen szembe találkozik a tornácos tornyú, székely moti-vumokkal díszített templomainkkal s értetlenül áll meg ez előtt a táj szokásaitól és lelkétől eltérő építészet előtt, csak kérdezősködni kell s hamarosan megtanulja, hogy unitáriusok építették azt, akiknek a lelke, a távolból is erdélyivé vált, vagy erdélyi maradt lelke kívánta ezt a stílust. Oh, bár csak az erdélyi lelket is úgy be tudnók plántálni a Csonka Haza annyiféle fertőzéssel küzdő lelkisé-gébe, mint ahogyan a székely templomokat felépí-tettük itt.

S viszünk magunkkal ezekben a templomokban egy új liturgiát, az istentisztelet rendjének mostani változatát. Ez az istentiszteleti sorrend, amelynek mos is részesei vagyunk, az elszakítatás után szü-letett meg. Bővebb, mint amilyen 1918-ban volt, de-sokkal rövidebb, mint Dávid Ferencék antifoniás, eredeti liturgiája. Hosszú évtizedek óta folyik a vita egyházunk berkeiben, hogy mivel lehetne me-legbővebb és építőbbé tenni istentiszteletünket. Mi

azt hisszük, ez a kérdés a mi mostani liturgiánkkal megoldódott. Belehoztuk a bibliaolvasást. Hiszen bármi legyen is véleményünk a Biblia egyes részeinek történelmi, irodalmi és vallásos értékeiről, mindnyájunknak el kell ismernünk, hogy Dávid Ferenc s utána minden iránytmutató unitárius férfiú, a Bibliából indult ki, arra építette fel vallásos meggyőződését, belőle merítette hit- és erkölcstanának alappilléreit. Illő dolog tehát, hogy beszédünk alapjának rövid felolvasása mellett olyan hosszabb részt is olvasunk fel a Bibliából istentiszteletünk során, mely a rövidebb beszédalapot aláfesti, háttérrel látja el és részletesebben is kifejti. És behoztuk istentiszteletünk végére az áldás-kérést. Nem új dolgot cselekedtünk ezzel, hiszen ágendális szolgálatainkban, úrvaesora-osztáskor, keresztelésnél, esketésnél, sőt a legtöbb helyen temetéskor is, lelkészeink mindig áldás-kéréssel végezték a szolgálatot. Ha pedig helye volt annak az említett alkalmakon, miért ne lehetne helye az Istentisztelet végén? Illőbb befejezést elgondolni sem lehet. Ez a két változtatás istentiszteleteinket a tapasztalat szerint melegebbé, áhítatosabbá, meg-hittebbé tette. Nekünk, akik már megszoktuk, nagyon fájna, ha a liturgia egységesítése kedvéért le kellene mondanunk róla.

Végül pedig azt hiszem nem tévedek, ha azt mondom, hogy viszünk magunkkal Kolozsvárra vallásosságunkban valami új színt, mely csak az utóbbi időkben vált észlelhetővé. S ha azt mondom, hogy ez a szín új, tulajdonképpen csak viszonylagosan újat értek rajta. Megvolt az vallásunkban századokon át, csak az utolsó félszázad túlzott racionalizmusa törölte le róla — részben. Mi ez az új és mégis régi szín? Unitarizmusunk ma kevésbé elméleti, kevésbé negatív és kevésbé tagadó, mint az utolsó félszázad alatt bármikor. Nagyobb súlyt helyez az állításra, a hívésre és a vallásra, a megvallásra, a hitet tevésre. Új környezetben éltünk, minket nem védtek évszázados, kipróbált egyházi keretek. Magunknak kellett felépítenünk és megbizonyítanunk az unitárius hitvilágot. Nem vesztünk el hát a keretek fenntartásában, nem éreztük biztonságban magunkat évszázados intézmények árnyékában, nem is kellett minden erőnket azok megvédésére fordítanunk, — figyelmünk tehát a tartalom, az élet lényege felé fordulhatott. Senki sem akarja azt állítani közöttünk, hogy a keret nem fontos, hogy azoknak megvédése nem elsőrangú unitárius érdek, tisztán látjuk azonban azt is, hogy nem szabad vallásos életünknek kimerülni a keretek építgetésében, oltalmazásában és fenntartásában. A keret csak lét-ra, de azon meg is kell indulni felfelé. A keret csak melegágy, de magot is kell bele vetni. A keret csak összfüzött lapok könyve, de ezeket a lapokat tele is kell írni.

Távolról sem állítjuk, hogy erdélyi testvéreink nem voltak épp oly jó unitáriusok, épp oly hívő keresztények és épp oly vallásos emberek, mint amilyenek mi vagyunk. Lehettek egyénekenként még sokkal jobbak is. A két közületről általános-

ságban azonban elmondható ez az árnyalatnyi különbség, amely nem is különbség, csupán egy kis többlet melegségben, hitben, imádkozásban, a valóság bimbóvá nyílásának alig észrevehető, de üdítő illatában. Ezt a kis árnyalatot, többletet és illatot azonban boldog szívvel mutatjuk fel — Kolozsvárról.

Szeretettel visszük, szelid büszkélkedéssel és alázatos szerénységgel egyaránt. Maradjon meg belőle, ami jó, ami általánosan használható és vetessék el, ami falat emelhetne köztünk. De megmaradást és elvetést egyképpen intézzük együtt, abban a kölcsönös szeretetben, mely a jobb jövő zálogaként esendül ki alapigénkől: „Mi tudjuk, hogy általmentünk a halálból az életbe, mert szeretjük a mi atyánkfiait“.

Kodolányi János monumentális regényében, a Juliánus barátban írja valahol, hogy szerzetes-társai mindenképpen kételkedtek Juliánus útjának sikerében. Hiszen többszáz esztendő választotta el már a kettészakadt magyarságot. Azóta sokat változhatott az ősmagyarok nyelve is, amiként változott a miénk. Hogy fogja megérteni Julianus az ősmagyarokat és azok őt? Julianusnak egy a felelete mindig: Majd megértet a kölcsönös szeretet.

Ez a kölcsönös szeretet értesse meg hát a mi hazatérő lelkünket is erdélyi testvéreinkkel s őket velünk, hogy igazán általmenjünk a halálból az életbe, egy teljesebb és boldogabb unitárius életbe. Ámen.

Szent-Iványi Sándor.

Bartók Géza

Aron nemzetségéből való lelkipásztor volt. Nemzedékek egyházas lelkületének levegőjében nőtt fel s indult el a *kedei* parókiáról az evangélium hirdetésére és a *Dávid* Ferenc igazának szolgálatára. Harminc éven át viselte a palástot az atyai házból hozott hagyományos unitárius hűséggel és tisztességgel.

Evangéliumi szellemmel átítatott magvetői munkájának eredményeként egy marék virágot vitt magával igaz könnyeknek és meleg nagyra-beesülésnek képében. Földi vagyont nem hagyott maga után. Nem tartozott a *szerező* pásztorok nem éppen rokonszenves táborába. Olyan őrhelyen állott, ahol Pál apostol nyomdokain járva, egymástól messzefekvő gyülekezetek gondozása mellett, pásztori teendőin túl, kezemunkájával kellett gondoskodnia forrón szeretett családjáról. Megáldoztatott a mindennapi gondok oltárán. Elégett a szereteteiért aggodás emésztő tüzeiben. A célszallag előtt rogyott össze. A kenyérnek botja akkor tört ketté a kezében, amikor a becsületes közéleti küzdelme jutalmául feléje nyújtott palmaág birtokában jobb sorsot remélhetett volna.

A legnehezebb unitárius missziói területen dolgozott. Elnémult harangok lélekölő, süket

esőndjében élesztgette a szent tüzet s napijáró földön gyűjtögette a szétszórt csontokat. Vetett az aratás reménye nélkül és dolgozott abban a tudatban, hogy amit fölépít reggel, leomlik estére. Egy ízben föleserelte polgárdi-i állomását egyik erdélyi gyülekezettel. De rövid idő múltán visszatért ismét arra a helyre, ahol annyi szeretetet ébresztett s ahol élete végéig őszinte megbecsüléssel vették körül. És folytatta a kilátástalan harcot az egész dunántúli országrészre kiterjedő munkamezőn. Pedig tudta, hogy sorsa a visszavonuló hadsereg hátát védelmező *utóvéd* sorsa — az elvész.

Sok nemes tulajdonsága mellett Isten rugalmas kedéllyel áldotta meg különös kegyelmeként. Ez segítette át különleges nehéz helyzetéből eredő lelki vívódásain. Az elpusztíthatatlan életkedvet a Nyikó vize mellett szívta lelkébe a minden helyzetben talpára eső székely nép lelkéből. Annak az *istenfélő nyájas népnek* mély vallásos érzése fénylett orcáján és sugárzott beszédeiből. A palástot komoly méltósággal tudta viselni. Tisztes szegénységében is meg tudta értetni az emberekkel, hogy

nem nekik, hanem csak az Istennek szolgálja.

Világos fejű, nyílt szívű férfiut, jószándékú közéleti munkást, evangéliumi lélekkel átmelegített lelkű unitárius lelkipásztort, egyenes gondolkodású kartársat gyászolunk Benne. Korai elhunyt nemcsak árván maradt családjának, hanem egyházunknak és mindannyiunknak fájdalmas veszteség.

Utolsó útjára az imaház udvarán tartott gyászszertartás után hálás gyülekezete és Polgárdi községének könnyező népe kísérelte el az unitárius temetőben pihenő édesanyja örök nyugalóhelye mellett nyitott sírjához. A tisztelők koszorúival és virágaival beborított sírhalomra szelíden mosolygott le az őszi nap déli fénye. Azt mondta nekünk az előmlő ragyogás, hogy csak a teste pihen a frissen ásott sírban. A lelke odavaló, ahonnan száll alá a földre fény és harmat, áldás és szívbéli enyhülés.

Isten áldása kedves emléken és az érette hulatott könnyesepeken! Nyugodjék békességben!
Barabás István.

HIREK

A RÁDIÓ közvetíti december 8-án tartandó Istentiszteletünket. Prédikál Józán Miklós püspöki vikárius.

Adventi istentiszteletek lesznek az Unitárius Misszió Ház templomában (Hogyas Endre-u. 3.) december 1, 8, 15, 22 napjain este 6 órakor. Az áhitatok tárgya: „Jöjjen el a Te országod“.

A budapesti Koháry-utcai templomház és templom 50 éves fennállását ünnepelte a budapesti unitárius egyházközség október hó 27-én, vasárnap délelőtt. A 11 órai istentiszteleten Józán Miklós püspöki vikárius a bibliaolvasáskor ugyanazt az ígét olvasta fel emlékezetül, melynek alapján a boldog emlékű *Derzsi Károly* a budapesti egyházközség megalapítója templomunkban az első istentiszteleten prédikált. A rendkívüli közgyűlésen *dr. vitéz Kozma György* köri felügyelő gondnok megnyitójában a templom hivatásáról, konzerváló és fenntartó erejéről beszélt, megemlékezve arról, hogy Erdélyt a templomok és az egyházi élet tartotta fenn a 22 évi rabságon át és a kommün alatt minket is a templom védett meg a kétségbeeséstől. Nem felesleges, hogy most megemlékezzünk a templomunk 50 éves múltjáról, amely ötven év alatt templomunk mindig egybehívta és egybetartotta a hívők seregét. Utána a püspöki vikárius emlékezett meg az ötven év mozzanatairól, élénk varázsolta az ötven év diadalait és küzdelmeit, örömeit és bánatait. Végül javasolta, hogy tavaszra festessük újra a templomot, hogy a régi díszben

álljon előttünk. A közgyűlésen megjelentek egyhangúan elfogadták a javaslatot.

A protestáns napok ünnepein, különösen a reformáció napján, nemcsak híveink vettek részt, hanem szervesen beleilleszkedve a nagy műsorba, tevőlegesen is részt vett egyházunk. Október 31-én délelőtt 11 órakor *dr. Kiss Elek* kolozsvári püspöki helyettes mondott imát és beszédet a Koháry-utcai templomunkban. Nemcsak ígéül választotta Jézusnak azt a mondását: „Evez a mélyre“, hanem meg is tanította hallgatóságát arra, hogyan kell a mélyre evezni. A Vigadóban tartott emlékünnepeken *Józán Miklós* püspöki vikárius mondott imát az örök reformációról, mély hittel és költői lendülettel. Ugyanabban az időben a Misszióház templomában tartott vallásos estén *Székely Gyula* lelkészjelölt mondott alkalmi imát az örök reformációról, ugyanerről a témáról felolvasást tartott *Kereki Gábor* lelkész és zárszót *Gombos Sámuel*, a Brassai Sámuel ifjúsági egyesület elnöke.

A Duna-Tisza menti Unitárius Egyházkör október hó 18-án tartott közgyűlést. *Dr. vitéz Kozma György* köri felügyelő gondnok nyitotta meg a közgyűlést, felhívást intézve a megjelentekhez egyházköri feladataink újszerűségére és fokozott mértékben való munkásságra buzdítva, hogy egyházunk eszményeit megvalósíthassuk. *Józán Miklós* esperes jelentésében megemlékezett az egyházkör területén lévő egyházközségek eseményeiről, majd megilletődött lélekkel szentelt a közgyűlés egy perccel arra, hogy a Székelyföld egy részének vissza-

térésével kapcsolatban *Isten* nevére gondoljon. Szomorúan jelentette be *Józán Miklós* esperes, hogy Polgárdi lelkésze, *Bartók Géza*, a közelmúltban elhunyt. Mindannyiunk által szeretett lelkész atyánkfiának emlékét egyházkörünk jegyzőkönyvében is megörökítettük. A tárgysorozat legfontosabb pontjának, a tisztújításnak megvalósítása ez alkalommal elmaradt, tisztázatlan lévén az a kérdés, hogy igazgatótanácsos atyánkfiainak van-e a köri közgyűlésen szavazati joguk. Tekintettel arra, hogy ennek a kérdésnek tisztázása az egyházi Főtanács feladata lesz, az egyházkör mindaddig, míg ez a kérdés el nem dől, a tisztújítást nem ejti meg, nehogy törvénytelenéget kövessen el. A közgyűlés bezárása után a közgyűlési tagok közös ebéden vettek részt, ahol testvéri szeretettel beszélgettek el a régen látottakkal.

Corvin láncsal tüntette ki a *Kormányzó Ur, Kelemen Lajos* atyánkfiát a történetírás terén kifejtett munkássága elismeréseképpen. Ugyanese kitüntetés érte *dr. Varga Béla* unitárius püspököt is, a bölcsészettudományok terén kifejtett munkássága méltánylásaként, valamint a neves unitárius író, *Gyallay Domokost*, az irodalmi s nem különben a kisebbségi sorban élő erdélyi magyar népért folytatott ujságírói munkássága elismeréseként. Mindketten a Corvin koszorút kapták. A Corvin kitüntetések az irodalmi és művészi terén kifejtett munkásságok jutalmazására szolgálnak s ezen a téren a legnagyobb kitüntetések. A kitüntetések meghatározott számát Erdély egy részének visszatérte alkalmá-

val felemelték egynéhánnyal s büszke örömeiknek adunk kifejezést, hogy a kevesek között ily szép számmal foglalnak helyet a mi unitárius atyáinkiai.

János Zsigmond emlékünnepelyt rendezett október 18-án a Misszióházban a budapesti *Dávid Ferenc* egyesület és a 345. számú *János Zsigmond* cserkészcsapat, a templomot zsúfolásig megtöltököző közönség részvételével. Hat órakor felhangzott a nagy fejedelem kedvenc éneke: „*Jó Ur Isten tekints hozzánk*“. Utána dr. *Csiki Gábor* főtitkár a fejedelemhez méltó imában adott hálát az Egy Istennek, hogy nekünk adta a nagy királyságot. Dr. báró *Dániel Gábor* egyesületi elnök megnyitóját dr. *Csiki Gábor* olvasta fel, melyben dr. báró *Dániel Gábor* szellemesen állította lelki szemünk elé a fejedelemet és papját. *Aprily Lajos* „*Igy akarja a sors*“ című, *Isabella királynéről* írt versét zenésítette meg *ótordai Weress Akos*, a csapat parancsnoka, énekelte *Bereci Mária*, zongorán kísérte a zeneszerző. Az emlékünnepe fénypontja *P. Szentmártoni Kálmán* székelykereszturi unitárius kollégiumi tb. igazgató, egyháztörténetirő előadása volt, „*János Zsigmond emlékezete*“ címen. Az illusztris előadó, aki *János Zsigmond* jelenleg élő legnagyobb ismertetője s akinek *János Zsigmond*ról írott életrajza a fejedelemnek eddig megjelent életrajzai közt az egyedül hiteles, mert elfogulatlan; azalatt a 20-25 perc alatt oly hűen elénkállította a nagy fejedelemet, hogy szinte láttuk a vele szemben állók kicsinyességét is. Mikor befejezte a beszédét, egy pillanatra a meghatottság némasága állott be, hogy annál nagyobb erővel törjön ki a zúgó taps. *M. Ulbrich Hermin*; *Godard* „*Berceuse*“-jét és *Massenet* „*Meditáció*“-ját adta elő gondos művészettel gordonkán, zongorán kísérte *ótordai Weress Akos*. *Józan Miklós* „*Négy száz év emlékezete*“ című alkalmi ódáját adta elő, bebizonyítva, hogy nemcsak papja tud lenni a nagy fejedelemnek, hanem költője és szavalóművésze is. Dr. *vitéz Nyiredy Géza* alelnök helyett *Pethő István* záróbeszéde és a „*Szózat*“ éneke zárta be a jól sikerült felolvasó ülést, mely az idei évadban az első volt a *Dávid Ferenc Egyesületben*. Utána a az *Unitárius Nőszövetség* teájára mentünk, ahol megtartottuk a *Dávid Ferenc Egyesület* választmányi ülését. Ezen a rövid ülésen dr. *Csiki Gábor* főtitkár lelkes szavakban jelentette be, hogy Erdély egy része visszatért és így javasolja, hogy a *Dávid Ferenc Egyesület* csatlakozzék az anyaegylethez úgy, hogy Budapestre Erdélyből hozzon előadókat és viszont, a mi előadóink menjenek Kolozsvárra.

A megjelentek örömmel fogadták el a mindannyiunk lelkéből származó javaslatot. Utána a teasételyt tartottuk meg, mely anyagiilag és erkölcsileg jól sikerült Erdély javára. Több ilyen meleg napot kérünk, hogy ne fagyjunk meg ebben a rideg világban.

A „**Heltai Gáspár biblia kör**“ben *Szent-Iványi Sándor* teológiai magántanár, vallásoktató lelkész folyó évi november hó 7-én (csütörtökön) kezdte meg biblia óráit. Az idei bibliai órák anyaga: „*Örömmel a szenvedőknek*“. Ezt a mai időkben oly aktuális kérdést fogja fejtegetni *Szent-Iványi Sándor* és pedig a hó első csütörtökén bibliamagyarazattal s a hó harmadik vasárnapján lélektani előadással. A legközelebbi lélektani előadás november 21-én lesz s bibliamagyarazat december 5-én. Mindenkit szívesen lát a biblia kör vezetősége. Bibliák beszerezhetők az *Unitárius Iratmisszió*nál ugyanott.

Az erdélyi menekültek felségelyezésére rendezett Nőszövetségi tea összebevétele 250.— pengő. Ebből 200.— pengőt a kolozsvári Nőszövetséghez, 50.— pengőt pedig a Főméltóságú Asszony akciójára küldünk. A végleges elszámolás helyszüke miatt a következő számban jelenik meg. Nőszövetségünk az erdélyi menekültek részére december hó elején küldi ruhaesomagjait Kolozsvárra az ottani Nőszövetséghez. Kérjük atyáinkiait, hogy az erre a célra szánt adományokat ezideig juttassák el a *Koháry-u. 4. sz.* alatti lelkészi hivatalba, vagy ugyanide küldjenek értesítést, hogy adományukat elhozathassuk. (Tel.: 117—529.) Amennyiben olyan ismerőseik lennének, kik erre a célra szánt adományaikat az általános gyűjtés alkalmával eljuttatni nem tudták, úgy készségesen vállaljuk az ő adományaiknak továbbítását is. — A Nőszövetség december 15-én és 22-én vasárnap délelőtt vásárt rendez saját helyiségében (*Koháry-u. 4. sz.*). Szeretettel kérjük testvéreink támogatását. Adományokat és vásárlókat kérünk minél nagyobb számban, hogy ezáltal karácsonyi segélyakciónk jövedelmét növelhessük.

Csiki István ny. állami tanítóképezdei intézeti tanár Pápan elhunyt. Buzgó atyáinkfia volt, aki a pápai unitárius iskolásgyermek vallásitanítását hosszú időn át végezte. Emlékét szeretettel őrizzük.

Mátéffy Domokos ny. miniszteri tanácsos atyáinkfia 78 éves korában Rákosligetén elhunyt. Buzgó unitárius atyáinkfiát *Józan Miklós* püspöki vikárius kísérte el utolsó földi útján. Emlékét kegyelettel őrizzük.

Rédiger Béla gyógyszerész atyáinkfia és *Halász Margit* szeptember 7-én házasságot kötöttek a *Koháry-utcai templomban*. Az esketést *Józan Miklós* püspöki vikárius végezte, egyik tanu *Abrudbányay Ödön* gyógyszerész atyáinkfia volt. Isten áldja meg életüket.

Anyakönyvi bejegyzések: október hóban kereszteltük *Schlesinger Ernát*, temettük: *Mérász Istvánné*, *Gombos Rozáliát* és idős désfalvi *Pataki Kálmánt*.

Johannesburgból érkezett *Józan Miklós* püspöki vikárius címére egy távirat, melyben *Szöke Ferenc* atyáinkfia fejezi ki örömeit és jókívánságait Erdély egy részének visszatérése alkalmából. *Szöke* atyáinkfia évekkor ezelőtt ment ki Franciaországba, ahol kb. tizenöt évig élt, majd onnan *Józan Miklós* püspöki vikárius pártfogásával átköltözött a dél-afrikai unióba. Mindannyian örvendtünk annak, hogy a távolban élő testvér a magyar öröm kifejezésekor egyházára gondolt. Nevezett atyáinkfia *Szöke György* pest-szentörinci presbiterünk fia.

Szücs Józsefné erdélyi unitárius menekült (*Andrássy-út 97. fszt 3.*) férfi fehérművek és ágy-művek készítését vállalja a legjobb kivitelben. Hívásra hához megy.

HIVATALOS RÉSZ

499—1940. szám.

Meghívó.

A budapesti unitárius egyházközség *Kebli Tanácsa* 1940. december 2-án (hétfőn) d. u. 6 órakor a tanácsteremben tartja évnegyedi rendes ülését, melyre a Tanács tagjait szeretettel meghívjuk.

Budapest, 1940. november 9.

Dr. *vitéz Kozma Jenő* s. k. gondnok.

Józan Miklós s. k. lelkész-elnök.

Tárgysorozat: 1. Ima, bibliaolvasás. 2. Elnöki megnyitó. 3. Jegyzőkönyv-hitelesítő. 4. Elnökileg elintézett és folyó ügyek. 5. Költségvetési tervezet az 1941. évre. 6. A 7 százalékos fizetésemelés keresztülvitele az egyházközségi tisztviselőknél. 7. Rendkívüli közgyűlés határozata a templom belső renoválása tárgyában. 8. Nevelésügyi bizottság jelentése. 9. Gazdasági bizottság jelentése. 10. Időközben érkező ügyek. 11. Indítványok (írásban előre).

NB! Nevelésügyi Bizottság: XI. 25-én d. u. 6 órakor. — Gazdasági Bizottság XI. 28-án d. u. 6 órakor.

Évi rendes közgyűlés: 1940. december 15. (vasárnap) délelőtt 9 órakor a templomban. **Főtárgya:** Az 1941. évi költségvetés megállapítása és a *Kebli Tanács* által átutalt ügyek.

Istentiszteleti sorrend 1940. d e c. hóban.

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzői
A) Templomokban:			
V., Koháry-utca 4. . . .	R 8	d.e. 9.	Józan Miklós
" " "	22, 25	" "	Józan Miklós
" " "	29	" "	Józan Miklós
" " "	1, 15	" "	Szent-Iványi S.
" " "	26	" "	Barabás István
" " "	1, 15, 22	d.e. 11	Barabás István
" " "	5, 29	" "	Barabás István
" " "	26	" "	Szent-Iványi S.
" " "	31	du. 6	Józan Miklós
IX. Högyes Endre-u. 3. (Miszliházi) (Rakos-utca)	1, 15	d.e. 10	Ferencz József
" " "	8, 31	" "	dr. Csiki Gábor
" " "	22, 29	" "	Székely Gyula
" " "	25	" "	dr. Csiki G. Ferencz J.
" " "	26	" "	Ferencz József
" " "	1	du. 6	Józan Miklós
" " "	8	" "	dr. Csiki Gábor
" " "	15	" "	Ferencz József
" " "	22	" "	Székely Gyula
B) Körzetekben:			
X., Máv.-telep. Prot. imaház	1	d u. 4.	Szent-Iványi S.
" " "	15	" "	dr. Csiki Gábor
" " "	25	" "	Székely Gyula
C) Pestkörnyéken:			
Budafokei ref. templom	26	du. 3	Ferencz József
Csepel	8	d.e. 9	Pethő István
Templom-u. iskola	26	d.e. 11	Pethő István
Kispest Hungária-u. isk.	1, 15	d.e. 9.	Pethő István
Pestszenterzsébet	22	" "	Pethő István
Erzsébet-u. iskola	25	" "	Székely Gyula
Pestszentlőrinc	1, 8	d.e. 11	Pethő István
Unitárius templom	15, 22	" "	Pethő István
" " "	25, 29	" "	Pethő István
" " "	26	" "	Székely Gyula
" " "	31	du. 6	Pethő István
Rákospalota			
MÁV telepi iskola	1	du. 4	Ferencz József
Újpest, Deák F-u. p. isk.	15	" "	Szent-Iványi S.

D) Vidéken:

Debrecen,	1, 26	de. 10	dr. Csiki Gábor
Kecskemét	22	de. 11.	Ferencz József
Dunapataj	1, 8, 15	de. 10. du. 3	Kereki Gábor
" "	22, 25	" "	Kereki Gábor
" "	26	" "	Kereki Gábor
Polgárdi unit. templom	29	de. 10.	Kereki Gábor

Biblia magyarázat:

Koháry-utcai lelkesi iroda: 5, 19 du. 7, Koháry-utcai templom: 26 án du. 6 órakor: Szent-Iványi Sándor.

Póké János

szobafestő és mázolómester munkát vállal

V., Koháry-u. 4. — T.: 110-671

ÜVEG és porcellán szaküzlet

Bp. IV., Párisi-u. 2. (Váci-u. sarok)

T.: 384-289. MÁTÉ ZOLTÁN

ÜRMÖSSY ÉS EÖRDÖGH

Férfi és női szövetek, selymek, siffon és vászonárúk. Esőkabátok. Szőnyegárúk.

IV., Petőfi Sándor-u. 3. az udvarban

UNITÁRIUS KÖNYVTÁR ÉS IRATMISSZIÓ

V., KOHÁRY-U. 4. I. E. 8.

nyitva kedden d. e. 10-1, esütörtökön délután 4-6 és vasárnap délelőtt 10-1/2 órák között.

Ima és énekeskönyvek, tankönyvek.

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő és kiadó: Ferencz József
Társszerkesztő: Szent-Iványi Sándor

Szerkesztőség és kiadóhivatal

Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 117-529.

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj egy évre 4— P.

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség

A lap elfogadása előfizetésre kötelez.

Nyomatott Máté Ernő könyvnyomdájában, Budapest, VIII., Iózséf-utca 61. — Telefon: 1-392—59.

Utánaküldés kizárva!

Uj cím:

Unitárius Misszióhoz

H.

IX. Högyes Endre u. 3.